

0 5 cm

1 pav. Gedimino prospekto 11 aptikti žiestų puodų pakraštėlių irąselės fragmentai. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 1. Fragments of the rims and handle of thrown pots found at Gedimino avenue 11.

0 5 cm

2 pav. Gedimino prospekto 11 aptikti stiklinio indo ir plokštinių koklių fragmentai. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 2. Fragments of a glass vessel and stove tiles found at Gedimino avenue 11.

siekė iki 70 cm. Jame aptikta 13 XVII–XVIII a. datuojamų buitinės ir statybinės keramikos fragmentų, stiklinių indų šukių (1–2 pav.).

The excavation at Gedimino avenue 11

In 2007 the LII MTS conducted an excavation in the former Municipal square at Gedimino avenue 11, where there are plans to erect a monument to Vincas Kudirkas. On this plot, a chapel named in honour of Alexander Nevsky was erected in 1865, later a monument to fallen Soviet soldiers stood here, and in about 1950, and a monument to Soviet general Ivan Tchernichovski. Almost 100 m^2 was excavated during the investigation. An undisturbed cultural layer was recorded only on the edges of the oval trench. A cultural layer up to 1.4 m thick that contained sparse structural and household ceramic and glass finds from the 17th–18th centuries was discovered (Figs. 1–2).

Irma Kaplūnaitė

Tyrinėjimai Rotušės aikštėje ir jos aplinkoje

2007 m. LII MTS ekspedicija tęsė archeologinius tyrinėjimus Vilniaus senamiestyje (A1610K1), Rotušės aikštėje ir jos prieigose. 2005 m. aikštėje tyrinėjimus vykdė A. Puškorius (žr. *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 363–364), 2006 m. – R. Jonaitis (žr. *ATL 2006 metais*, V., 2007, p. 365–368). Darbai susiję su aikštės rekonstrukcija bei fontano aikštės Š dalyje įrengimu. 2007 m. vyko paskutinysis aikštės rekonstrukcijos etapas.

Darbai vykdyti rekonstruojamų šaligatvių ir aikštelių vietose, lietaus kanalizacijos įvadų tranšėjose ir šulinių vietose. Čia išžvalgyti 5 plotai (iš viso apie 5451 m^2 plotas). Taip pat tyrinėjimai vyko būsimo fontano vietoje Rotušės aikštės Š dalyje (ištirtas apie 60 m^2 plotas). Į V nuo ploto 6 2006 m. tyrinėjimų metu buvo aptikti druskos pirklių namo rūsiai. 2007 m. tyrinėtos R rūsio liekanos. Iš viso 2007 m. žvalgyti ir tyrinėti 6 plotai (apie 5511 m^2).

Plotas 1 kastas Rotušės aikštės atkarpoje nuo Didžiosios g. sankirtos su Švarco g. iki Stiklių g. V dalyje ir iki Savičiaus g. R dalyje, važiuojamojoje gatvės dalyje ir po šaligatviais. Bendras šio ploto dydis – apie 2372 m^2. Pirmuoju etapu, išvežus asfaltą, nukastas viršutinis iki 70 cm gylio sluoksnis Didžiosios g. važiuojamojoje dalyje. Antruoju etapu buvo iškastos dvi 2x2 m dydžio ir iki 2 m gylio perkasos vandentiekio šulinių vietose ir penkios tranšėjos (4, 5, 8, 55 ir 80 m ilgio, 40–50 cm pločio ir 40–70 cm gylio). Plote 1 fiksuoti tik supiltiniai niveliaciniai žvyro ir pilkos žemės sluoksniai, kuriuose aptikta griuvenų, gyvulių kaulų, XX a. šiukšlių. Kultūriniai sluoksniai suardyti XX a. tiesiant dujotiekį, įrenginėjant kanalizaciją ir vandentiekį.

Plotas 2 kastas Didžiosios g. atkarpoje už Rotušės pastato. Bendras jo dydis – apie 172 m^2. Nukastas 0,4 m storio viršutinis sluoksnis. Viršutiniame horizonte (H_{abs} 114,56–114,60 m) fiksuotas skaldos sluoksnis. Po šiuo 0,1–0,15 m storio skaldos sluoksniu iki pat projektinio 40 cm gylio fiksuotas permaišytas pilkos žemės ir smėlio horizontas, susiformavęs XX a. Aptikta pavienių griuvenų, gyvulių kaulų, XX a. šiukšlių.

Plotas 3 kastas po V šaligatviu Didžiojoje g. nuo pastato 35 (viešbutis „Astorija“) ŠR kampo iki Etmonų g. Š šaligatvio. Bendras šio ploto dydis – apie 268 m^2. Plote 3 pirmiausiai kasta iki 40 cm gylio. Kitu etapu iškasta 60 m ilgio, 40 cm pločio ir 70 cm gylio tranšėja. Visame plote po betoninėmis šaligatvio plytelėmis fiksuotas niveliacinis smėlio ir skaldos sluoksnis. Giliau iki pat projektinio gylio fiksuotas permaišytos tamsiai pilkos žemės horizontas, kuriame aptikta tik XX a. šiukšlių.

Plotas 4 kastas atkarpoje nuo Šv. Kazimiero bažnyčios iki Didžiosios g. sankirtos su Etmonų g., po Didžiosios g. R šaligatviu. Bendras ploto dydis – apie 300 m^2. Pirmuoju etapu plote 4 nukastas iki 0,4 m storio viršutinis sluoksnis. Viršutiniame horizonte (H_{abs} 116,63–117,37 m) fiksuotos betoninės šaligatvio plytelės, klotos ant 15–20 cm storio skaldos sluoksnio. Giliau, iki pat projektinio 40 cm gylio fiksuotas supiltinis pilkos žemės su pavienėmis griuvenomis horizontas. Jau nukasus iki 40 cm gylio, iškasta 55 m ilgio, 40 cm pločio, 30 cm gylio tranšėja. Plote 4 fiksuoti permaišyti sluoksniai be archeologiškai vertingų radinių.

Plotas 5 kastas atkarpoje nuo Didžiosios g. sankryžos su Etmonų g. iki Aušros vartų g. 4. Bendras jo dydis – apie 2339 m^2. Pirmiausiai tyrinėta ploto R dalyje buvusi stovėjimo aikštelės teritorija. Čia dar iki XX a. vidurio stovėjo mūriniai pastatai. Nuėmus asfaltą ir iškasus iki 40 cm gylio, iš karto po asfaltu išryškėjo buvusio mūrinio pastato pamatų liekanų kontūrai. Nors pagal projektą buvo numatyta kasti iki 70 cm gylio, aptikus mūrą darbų užsakovai nusprendė pakeisti projektą, kad nereikėtų skirti darbo jėgos ir laiko visiškam mūrų atkasimui. Buvo nuspręsta naują dangą tiesti virš mūro. Taigi galimybės iki galo atidengti mūrą ir jį ištirti nebuvo. Fiksuoti tik nuėmus viršutinį 40 cm storio sluoksnį atidengti mūro fragmentai.

Tyrinėtieji mūrai pastatyti XV–XVI a., rekonstruoti XVII ir XIX–XX a. Čia buvęs pastatas galutinai sugriautas 1944 m. Šiuo metu jo vietoje įrengta automobilių stovėjimo aikštelė. Pastatas buvo mūrytas iš plytų, rištų kalkių skiediniu. Visoje aikštelėje kultūrinis sluoksnis suardytas XX a. viduryje. Permaišytame sluoksnyje prie pat atidengtų mūrų, be griuvenų, taip pat aptikta XVI–XVIII a. datuojamos buitinės ir statybinės keramikos bei geležinių dirbinių fragmentų ir pavienių gyvulių kaulų.

Aikštelės V dalyje, jau pasiekus 40 cm gylį, ištirta 40 cm gylio, 30 m ilgio, 40 cm pločio tranšėja. Kitu etapu plote 5 tyrinėta atkarpa Aušros Vartų g. važiuojamojoje dalyje tarp aikštelės ir Filharmonijos pastato, nuo Didžiosios g. sankryžos su Etmonų g. iki pastato Aušros vartų g. 4. Pirmiausia iki 70 cm gylio nukastas žemės paviršius. Šiame plote kultūrinis sluoksnis suardytas XX a. žemės judinimo darbų metu. Plote gausu jau įrengtų šulinių. Kitu etapu, jau nukasus iki 70 cm gylio, ištirta 2x2 dydžio ir iki 2 m gylio perkasa būsimo vandentiekio šulinio vietoje. Nesuardyto kultūrinio sluoksnio ar archeologiškai vertingų radinių neaptikta.

Planuojamo statyti fontano teritorijoje dar 2006 m. tyrinėjimų metu buvo nukastas 40–70 cm storio viršutinis supiltinis žemės paviršius. Aptikti druskos pirklių namo rūsių pamatų fragmentai. Atidengtas V ir centrinis rūsys. 2007 m. tyrinėtas plotas į R ir ŠR nuo centrinio rūsio – apie 60 m^2 dydžio ***plotas 6.*** Jame pirmiausia iškastos dvi tranšėjos (1 ir 2) nuo planuojamo fontano centro PR ir ŠR kryptimis. Tranšėjoje 1 per visą 70 cm gylį fiksuotas XIX–XX a. kloto kolektoriaus perkasimas – permaišytas pilkos žemės sluoksnis su akmenimis ir griuvenomis bei gyvulių kaulais. Tranšėjoje 2 viršutiniame horizonte (H_{abs} 110,17–110,21 m) per visą jos ilgį fiksuotas pilkos žemės su griuvenomis ir akmenimis sluoksnis. Tranšėjoje fiksuota mūro siena – 2006 m. tyrinėto rūsio Š sienos tęsinys. Dalyje tranšėjos viršutiniame horizonte fiksuotas 10–15 cm storio pilkos žemės su griuvenomis ir akmenimis sluoksnis. Po juo (H_{abs} 110,06–110,16 m) fiksuotas 10–20 cm storio juodos žemės su pavieniais gyvulių kaulais sluoksnis. Tai pirminis horizontas, sietinas su laikotarpiu iki XV a. vidurio – naujos rotušės statybos ir prekyvietės susiformavimo. Po juodos žemės sluoksniu fiksuotas įžemis – geltonos spalvos smėlis. Radinių neaptikta.

Vėliau į Š nuo rūsio Š sienos ir į V nuo tranšėjos 2 ištirta ***perkasa 1.*** Nesuardyto kultūrinio sluoksnio ar archeologiškai vertingų radinių joje neaptikta.

Kitu etapu plote 6 iki projektinio gylio (2,7 m) išvalytas atidengto R rūsio vidus – ***perkasa 2.*** Tyrinėjimų metu atidengtos visos keturios rūsio sienos. ŠR ir PV rūsio kampai apardyti XIX–XX a. tiesiant kolektorių (iki jo neprisikasta). Dalis viršutinio (iki 40–70 cm) supiltinio horizonto čia jau buvo nukasta 2006 m. tyrinėjimų metu. Rūsio užpildą sudarė XVIII–XX a. vykusių pastato rekonstrukcijų ir žemės judinimo darbų metu susiformavę sluoksniai: tamsiai pilka žemė, gausios griuvenos, plytos, akmenys, įvairios kitos statybinės atliekos. Taip pat aptikta buitinės keramikos fragmentų, metalinių dirbinių, gyvulių kaulų (1–4 pav.). Rūsio patalpa naudota nuo XV–XVI a. sandūros. Pastebimos jo rekonstrukcijos iki XVIII a.

Vėliau Š–P kryptimi ištirta ***tranšėja 3*** – įėjimas į pagalbines fontano patalpas. Viršutiniame horizonte (H_{abs} 110,26–110,36 m) fiksuotas supiltinis smulkaus žvyro ir pilkos žemės sluoksnis, užpiltas 2006 m. darbų metu. Po šiuo horizontu fiksuotas rūsio Š sienos perkasimas. Taip pat tranšėjoje po viršutiniu žvyro sluoksniu fiksuotos keturios ūkinės duobės. *Ūkinė duobė 1* fiksuota H_{abs} 109,86 m. Jos užpildą sudarė juoda žemė su smėlio priemaišomis ir pavieniai akmenys. Maksimalus duobės plotis – 70 cm, gylis – 50 cm. *Ūkinė duobė 2* fiksuota H_{abs} 109,84 m. Jos maksimalus plotis – 28 cm, gylis – 38 cm. Duobės struktūra tokia pati kaip duobės 1. *Ūkinė duobė 3* fiksuota H_{abs} 109,83 m. Jos maksimalus plotis – 1,3 m, gy-

0 5 cm

1 pav. Buitinės keramikos šukės iš druskos pirklių namo centrinio rūsio užpildo. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 1. Household ceramic sherds from the fill in the central basement of the salt merchant's house.

0 5 cm

2 pav. Koklio fragmentas, aptiktas druskos pirklių namo centrinio rūsio viduje. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 2. Stove tile sherd found inside the central basement of the salt merchant's house.

3 pav. Metaliniai radiniai iš druskos pirklių namo centrinio rūsio. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 3. Metal finds from the central basement of the salt merchant's house.

0 1 cm

4 pav. Varinė 1785 m. moneta, rasta druskos pirklių namo centrinio rūsio P sienos V dalyje rekonstrukcijų metu susidariusiame horizonte. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 4. A copper 1785 coin found in the horizon, which was created during a reconstruction, in the W part of the S wall of the central basement of the salt merchant's house.

0 5 cm

lis – 0,76 m. Jos užpildą sudarė juoda žemė, pavienės griuvenos bei akmenys. *Ūkinė duobė 4* fiksuota H_{abs} 109,89 m. Jos maksimalus plotis – 79 cm, gylis – 94 cm. Duobės užpildą sudarė tamsiai pilka žemė, griuvenos ir akmenys. Po supiltiniu žvyro ir pilkos žemės sluoksniu bei ūkinėmis duobėmis fiksuotas įžemis – geltonos spalvos smėlis (giliau – smėlis ir žvyras). Įžemio H_{abs} 108,96–109,86 m. Perkasime ir ūkinėse duobėse aptikta griuvenų.

Pakeitus projektą, naują įėjimą į pagalbines fontano patalpas numatyta įrengti į R nuo pirmojo. Čia ištirta ***perkasa 3.*** Jos viršutiniame horizonte (H_{abs} 110,76–110,84 m) fiksuotas 20–30 cm storio supiltinis žvyro ir pilkos žemės sluoksnis. Po juo iki pat projektinio 2,7 m gylio fiksuotas XIX–XX a. pilkos žemės perkasimas, kurio maksimalus plotis buvo 40 cm. Perkasoje fiksuotas mūro sienos perkasimas. Jo užpildą sudarė tamsiai pilka žvyringa žemė, griuvenos ir akmenys, gyvulių kaulai. Perkasimas fiksuotas iki projektinio gylio, maksimalus jo plotis – 1,3 m. Perkasoje 3 rasta griuvenų ir pavienių gyvulių kaulų. Archeologiškai vertingų radinių neaptikta.

Investigations in Town Hall square and its vicinity

In 2007 the LII MTS continued its excavation in Town Hall square and its approaches, a site in the old town. The work was connected with the reconstruction of the square and the installation of a fountain on its N side. 2007 saw the last stage in the square's reconstruction. The work was conducted at locations in those pavements and squares under reconstruction, in the trenches for laying the storm drains, and at well locations. 5 areas (a total of about 5451 m^2) were surveyed. Excavations (about 60 m^2) were also conducted at the site of the future fountain and in the N part of the square. During excavations in 2006, the basements of the salt merchant's house were discovered to the W of excavation area 6. In 2007 the remains of the E basement were excavated. 6 areas in all (about 5511 m^2) were surveyed and excavated in 2007, artefacts from 16th–18th centuries (Figs. 1–4) were found.

Kęstutis Katalynas

Tyrinėjimai prie Rinktinės ir Olimpiečių g. sankirtos

2007 m. buvo tęsiami archeologiniai tyrinėjimai Vilniuje, sklype greta Rinktinės ir Olimpiečių g. sankirtos. Tai buvo trečiasis su „Mindaugo apartamentų" pastatų komplekso statyba susijusių tyrinėjimų etapas. Trijų archeologinių tyrinėjimų sezonų metu ištirta 11 žvalgomųjų ir viena pilna perkasa. 2004 m. šiame sklype tyrinėtos keturios žvalgomosios perkasos, iš viso 27 m^2 dydžio plotas. Aptiktas ir ištirtas nedidelis XV a. kultūrinio sluoksnio fragmentas. Vėliau vykdyti didelio masto archeologiniai žvalgymai. 2005 m. ištirtos dar dvi žvalgomosios perkasos, iš viso 20 m^2 dydžio plotas (žr. *ATL 2005 metais*, V., 2006, p. 348–349). 2007 m. ištirtos penkios žvalgomosios perkasos, iš viso 34 m^2 plotas. Taip pat atlikti išsamūs archeologiniai tyrinėjimai 69 m^2 dydžio plote. Be to, visoje statybų teritorijoje atlikti archeologiniai žvalgymai.

2007 m. numatomo statyti „Mindaugo apartamentų" II korpuso vietoje atlikus žvalgomuosius tyrinėjimus ***(žvalgomosios perkasos 7–11)*** nustatyta, kad tyrinėtoje vietoje nėra vertingo kultūrinio sluoksnio. Keisčiausi duomenys gauti tyrinėjant „Mindaugo apartamentų" sklypo ŠR dalį, dėl kurios vyksta įnir-